

شناسایی انواع و ایجاد باغ کلکسیون زرشک

احمد بالندری

سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران - مرکز خراسان

ذخایر توارثی گیاهی یکی از با ارزش‌ترین منابع و ثروت‌های ملی هر کشور محسوب می‌شوند. در سالهای اخیر، شناسایی و حفاظت از گیاهان بومی هر منطقه بطور جدی بعنوان یک ضرورت مطرح شده است. ریشه، پوست ساقه و میوه زرشک‌های دانه دار، از دیر باز در مناطق مختلف ایران مصرف سنتی داشته و بعنوان یک منبع مهم غذایی و دارویی از ارزش اقتصادی برخوردار می‌باشند.

برای نخستین بار در این پژوهش، تک درختچه‌های شاخص در باغهای زرشک و انواع خودروی آنها در رویشگاههای طبیعی استان و استانهای مجاور، همراه باگونه‌های زیستی موجود در باغهای گیاهشناسی، باهدف شناسایی مقدماتی و ایجاد باغ کلکسیون زنده، مورد بررسی قرار گرفتند.

در طرح حاضر، پس از شناسایی مقدماتی و پلاک گذاری درختچه‌ها، از شاخه‌های سنین مختلف عمدتاً بهنگام رسیدگی میوه، نمونه برداری و پس از انتقال به آزمایشگاه، خصوصیات ریخت‌شناسی آنها شامل مشخصات شاخه، برگ، خار، گل آذین و میوه، و خصوصیات فیزیکی و شیمیایی میوه برخی از آنها اندازه‌گیری و ثبت شدند.

براساس نتایج طرح، انواع زرشک را می‌توان به سه گروه زرشکهای بیدانه، دانه دار و زیستی تقسیم نمود. از نتایج بارز پژوهش حاضر، دستیابی به نمونه‌های زرشک درشت حبه بسیار نادر در باغها و نمونه‌های بسیار متنوع در رویشگاههای طبیعی زرشک بود که تنوع فراوانی را در رنگ پوست و زاویه شاخه، شکل، اندازه و ضخامت برگ، طول و شکل خارها و همچنین تنوع در اندازه، رنگ و طعم میوه، تعداد حبه در خوشه و نیز شکل، اندازه و تعداد بذر در حبه را نشان دادند که نام گونه و یا دورگ بودن بسیاری از آنها تعیین گردید.

در نهایت با تلاش سه ساله، باغ کلکسیون زرشک با استفاده از پاجوش ۳۳ نمونه شاخص، در مجتمع تحقیقاتی عصر انقلاب خراسان در مشهد احداث گردید تا در مرحله بعد و پس از رسیدن درختچه‌ها به سن باردهی، براساس «دیسکریپتور» زرشک، کلیه خصوصیات ریخت‌شناسی، برخی مقاومتها و دیگر خصوصیات، دورگ‌ها و ارقام جدید زرشک در ایران معرفی شوند.